

REZULTATI ANKETE O POUKU SLOVENŠČINE V SREDNJEM USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU

Slavistično društvo Slovenije je pripravilo anketo, s katero je želelo zbrati mnenja in pripombe učiteljev v srednjem usmerjenem izobraževanju o pouku književnosti in jezika.

Žal so pri pripravi ankete sodelovali le učitelji, ki poučujejo v programih V. stopnje, in so vprašanja zadevala le-te programe, ne pa diferenciranih. To je anketi v škodo, saj ne more biti povsem objektivna slika razmer. Sestavljavci ankete se tudi zavedajo, da so bila nekatera vprašanja pomanjkljivo formulirana, zato so odgovori mestoma nejasni ali pa jih sploh ni, kakor tudi večkrat ni odgovorov na povsem jasno zastavljena vprašanja.

Anketa je bila poslana na 47 naslovov: od tega 9 na področna slavistična društva, ki naj bi jo posredovala naprej, in 38 na srednje šole usmerjenega izobraževanja v ljubljanski regiji. Prejeli smo le 35 odgovorov, to je v primerjavi s številom šol seveda zelo malo. Odgovori so prišli iz Maribora (6), Ptuja (1), Celja (odgovor aktiva), Štor (1), Trbovelj (1), Domžal (1), Ljubljane (5), Škofje Loke (1), Kranja (2), Jesenic (1), Idrije (1), Tolmina (1), Nove Gorice (2), Kopra (3), Pirana (1), Postojne (1), Kočevja (2). Prav nobenega odgovora ni bilo s področja SD Murska Sobota, Novo mesto in Ravne na Koroškem (pri tem štirje odgovori niso identificirani, ker ni na njih imena šole).

Kako naj razumemo tako slab odziv na anketo? Kot malomarnost ali že kot izraz malodušja?

Anketa zajema vsebinsko dva sklopa vprašanj: mnenja in pripombe učiteljev o pouku književnosti in o pouku jezika.

A) Pouk književnosti

Anketa potrjuje že večkrat izraženo in zapisano mnenje učiteljev, da dosedanja zasnova učnega načrta za pouk književnosti 2 + 2 ni ustrezna. Mnenje učiteljev o razmerju med literarno zgodovino, literarno teorijo in interpretacijo literarnih besedil kaže na neustrezno razporeditev učne snovi po letnikih. Večina meni, da je dosedanji učni načrt, ki v 3. letniku zahteva obravnavo književnosti po tematskih krogih, povsem neprimeren. Odgovori temeljijo na prepričanju, da je literarnozgodovinsko in literarnoteoretsko vedenje po dveh letih preskromno, zato večina odgovorov izraža mnenje, naj bi bila v 1., 2. in 3. letniku obravnavana snovi kronološka, povzetki pa tematski, sintetični, kar navaja učence na samostojno delo in jih spodbuja k ustvarjalnemu mišljenju. Prav tako večina poudarja, da mora pouk književnosti v prvih treh letih preseči golo literarnozgodovinsko obravnavo in da je potrebno literarnozgodovinski pregled dopolnjevati od 1. letnika dalje z interpretacijami besedil in literarnoteoretskimi temelji, brez katerih ni mogoče v mladih ljudeh razviti estetsko-kritičnega in ustvarjalnega odnosa do književnosti. Večina odgovorov (30 od 34) potrjuje, da je zamisel o treh letih skupne osnove dobra, pojavi pa se vprašanje novih učbenikov; na vprašanje, katera poglavja naj vsebuje pouk književnosti v 4. letniku, se večina ogreva za tematske kroge z interpretacijo, le-ti pa morajo biti dopolnjeni z jezikovno-stilno analizo in zahtevnejšimi literarnoteoretskimi poglavji.

* Prebrano na slavističnem zborovanju 5. oktobra 1984 v Ljubljani.

Prav tako odgovori glede razmerja med literarno zgodovino, literarno teorijo in interpretacijo besedil opozarjajo, da literarna teorija v učbenikih ni ustrezno predstavljena, da je premalo funkcionalno povezana z besedili. Zato večina predlaga, naj bo literarnoteoretski del podan ob besedilu in na koncu učbenika v obliki pregleda. Le 7 odgovorov predlaga, naj bi bil literarnoteoretski del predstavljen v posebnem učbeniku.

Iz odgovorov ankete je razvidno, da je sedanje razmerje med predstavitvijo slovenske, drugih jugoslovanskih in svetovne književnosti povsem neustrezno. Nedopustno je, da je delež svetovne književnosti v učnem načrtu tako minimalen, izbor del iz svetovne književnosti ni zadovoljiv, celo neprimeren.

Najbolj pomanjkljivo so po mnenju večine predstavljena naslednja poglavja iz svetovne književnosti: antika, renesansa (v vseh 4 letih ni Hamleta), predromantika in romantika, realizem (le odlomek iz Vojne in miru), nova romantika (Baudelaire je odpravljen le z enim stavkom), povsem nesprejemljivo pa je predstavljena svetovna književnost 20. stoletja. Manjkajoča imena, ki so se v anketi najpogosteje ponavljala, so: Shakespeare, Byron, Dostojevski, Tolstoj, Baudelaire, Joyce, Wilde, Kafka, Proust, Sartre. V zvezi z drugimi jugoslovanskimi književnostmi pa očitki o pomanjkljivostih niso bili tako številni, ker je le-te mnogo več kot svetovne.

Večina odgovorov odmerja procentualno največ ur pouka slovenski književnosti tj. od 50–70 %, nato svetovni od 15–40 %, drugim jugoslovanskim književnostim pa od 15–25 %. Tretjina odgovorov ne navaja odstotkov, pač pa ima samo pripombo, da je svetovne književnosti veliko premalo.

O izboru besedil je bilo poudarjeno mnenje, da bi morali sestavljavci učnega načrta upoštevati racionalizacijo tekstov, da ne bi prišlo do ponavljanja snovi iz osnovne šole in podvajanja v usmerjenem izobraževanju. Mnenje večine (22) je, da dosedanji izbor literarnih tekstov ne osvetljuje primerno posameznih literarnih poglavij in avtorjev; da je izbor preskromen, enostranski, nepriljubljen (to velja predvsem za učbenik 3. letnika) in da si učitelji že sedaj pomagajo s Slovenskim berilom I–IV. Iz ankete je razvidno, da učitelji (21) pogrešajo antologijo z reprezentativnimi besedili in da bi bilo vredno razmisliti o uporabi že obstoječih zalog učbenikov.

Tudi najnovejša literarna tvornost ni zadovoljivo predstavljena (22 odgovorov). V glavnem je zastopana le poezija, pa še ta preveč fragmentarno, sodobne proze in dramatike pa skorajda ni. Vredno je premisliti predlog, da bi sodobnike obdelali tako, kot so predstavljeni v Slovenski književnosti 45–65. Kako vključevati najsodobnejšo literarno tvornost v učbenike, to je vprašanje, o katerem je treba razmisliti.

Kar zadeva domače branje, pa večina meni, da ni potrebno strožje določiti števila besedil, da je sicer dobro narediti okvirni seznam domačega branja, kjer naj bo nekaj naslovov stalnih, nekaj fakultativnih, sicer pa naj nekaj prostora pustimo učiteljevi in učenčevi svobodi.

B) Pouk jezika

Odgovori glede pouka o jeziku in ustreznosti jezikovnih poglavij kažejo manj izdiferencirana mnenja, opozarjajo pa na potrebe pri jezikovnem pouku.

Večina (25) misli, da bi bilo treba pravopis obravnavati tudi posebej, in sicer v 1. letniku (21 odgovorov) – zaradi preverjanja osnovnošolskega znanja in zato, ker je le-ta osnova za nadaljnje delo. V učni načrt 1. letnika naj bi bilo vključeno strnjeno poglavje o pravopisu, v učbenikih preostalih letnikov pa naj bi bilo več ustreznih pravopisnih vaj ob vseh obravnavanih jezikovnih ravninah.

Na vprašanje o konceptu, po katerem naj bi se v 1. letniku podala le osnovna informacija o sistemu po jezikovnih ravninah, o zvrstnosti jezika, o družbenem položaju jezika in pravopis, je 20 odgovorov pritrdilnih, preostali pa ugotavljajo, da je tak koncept zasnovan preozko, da je nevarnost teoretiziranja, zato predlagajo poleg omenjenih še dodatna poglavja (ali glasoslovje ali skladnjo); predvsem pa je pred kakršnokoli spremembo potrebno razmisliti o novi zasnovi celotnega jezikovnega pouka.

Odgovori opozarjajo tudi na to, da so poglavja o besedotvorju, zgodovini in zvrstnosti jezika obdelana preobsežno in da bi kazalo besedotvorje skržiti na račun tega, kar zadeva ožje opismenjevanje učencev (pravopis, oblikoslovje).

Anketa je pokazala na metodične pomanjkljivosti učbenika Sporočanje. Po mnenju večine je v njem preveč neaplicirane teorije, ki učence odbija. Smotrno je tak jezikovni pouk, v katerem se sorazmerno prepleta tako ozaveščanje jezikovne kulture kot spoznavanje teoretične podstave jezika. Takih je 17 odgovorov, 16 odgovorov daje prednost ozaveščanju jezikovne kulture, le 2 pa teoretični podstavi jezika. Ob tem se je pokazala potreba po učbeniku praktične stilistike, po vajah, ki morajo biti povezane s teoretičnim delom pouka, in predvsem potreba po srednješolskem učbeniku za jezikovni pouk v eni knjigi za vse letnike (32 odgovorov).

Za boljši jezikovni pouk učitelji predlagajo tale učna sredstva: kasete za glasoslovje in pravorečje, prosojnice, delovne zvezke z vajami z vseh jezikovnih ravnin in jezikovne priročnike.

Za konec pa še tole:

Ob odgovorih na vprašanja so se v anketi pojavile tudi tele zahteve:

- povečati je treba fond ur za pouk materinščine;
- učni načrt mora upoštevati tudi porabo ur za šolske naloge, naloge objektivnega tipa, aktualizacijo, preverjanje in ocenjevanje, tako da bi morali v predmetnik dodati po mnenju nekaterih učiteljev vsaj še 20 ur;
- nujno je treba z zakonodajo urediti skrb za jezik tudi pri drugih predmetih;
- upoštevati je treba sklepe evalvacijske komisije in vse konstruktivne pripombe in mnenja, ki so bila objavljena v strokovni literaturi, in ne nazadnje pripombe praktikov, ki so bile že ničkolikokrat izrečene na različnih seminarjih in zborovanjih.

Vlasta Luštek
Srednja pedagoška šola v Ljubljani